

‘Een stap naar voren’

Position paper Water en Bodem sturend

Doel

Dit position paper beschrijft de visie van Waterschap Rivierenland op het principe *water en bodem sturend* en de wijze waarop dit principe is geïntegreerd in het dagelijks handelen van het waterschap. Waterschap Rivierenland geeft in de praktijk op twee manieren invulling aan dit principe: intern door richting te geven aan de eigen organisatie, het beleid en de uitvoering, en extern door richting te geven aan samenwerkingspartners. Daarmee biedt dit position paper een kader voor zowel het interne als het externe handelen van het waterschap.

Het proces tot nu toe

Dit position paper is het resultaat van een uitgebreid proces. Er zijn bijeenkomsten geweest met leden van het algemeen bestuur, commissieleden en een bestuurlijke conferentie met onze samenwerkingspartners. Zowel de thema-avonden als de conferentie hebben gezorgd voor een verdieping op het ontwerp position paper dat in juni 2024 in de commissie Watersysteem is besproken, afstemming en draagvlak bij samenwerkingspartners. Ze stelden ons in staat om tot een gezamenlijk beeld en een gedragen perspectief te komen. De inzichten zijn verwerkt in deze gezamenlijke visie.

‘Waarom werken we volgens het principe water en bodem sturend?’

Het waterschap draagt zorg voor de waterveiligheid en het waterbeheer in het rivierengebied. Weersextremen vergroten de opgaven en beïnvloeden de maakbaarheid van ons watersysteem en landschap. Niet elke functie is overal realiseerbaar. Het watersysteem kan niet elke gewenste ontwikkeling mogelijk maken. Het water- en bodemsysteem is richtinggevend en randvoorwaardelijk bij het maken van keuzes met ruimtelijke impact – dat is wat we bedoelen met water en bodem sturend.

We passen het principe water en bodem sturend toe in onze eigen taken, én in onze advisering bij ruimtelijke ontwikkelingen en keuzes op initiatief van andere partijen. Waterveiligheid, waterbeschikbaarheid en waterkwaliteit zijn daarbij onlosmakelijk verbonden met andere ruimtelijke opgaven, zoals woningbouw, natuur, landbouw en infrastructuur. We stellen onze kennis over het watersysteem actief beschikbaar en werken proactief samen met gebiedspartners aan toekomstbestendige oplossingen. Het principe draagt zo bij aan de uitvoering van de Omgevingswet, die vraagt om een samenhangende benadering van water, bodem en ruimte in gebiedsontwikkeling.

Onze rolopvatting

Het waterschap Rivierenland is een functionele democratie en wil hierin rolvast opereren. We zijn de kennisautoriteit op het gebied van water. We zijn samenwerkingspartner, reguleren door regelgeving en investeren in maatregelen om onze doelen voor waterveiligheid, waterketen en watersysteem te halen. We zien **twee belangrijke rollen** weggelegd om het principe van water en bodem sturend in de praktijk toe te passen:

1

**Eigen werkzaamheden
(intern gericht)**

2

**Strategisch adviseur en
gebiedspartner
(extern gericht)**

Eigen werkzaamheden (intern gericht)

Waterschap Rivierenland borgt het principe *water en bodem sturend* als richtinggevend kader voor het eigen beleid, beheer en uitvoering. Het principe is leidend bij investeringsbeslissingen, vergunningverlening, systeembeheer en gebiedsontwikkeling. Daarbij verankert het waterschap het principe structureel in beleidsproducten zoals de Watervisie, gebiedsgerichte ontwikkelrichtingen, het Waterbeheerprogramma en uitvoeringsagenda's. Dit vereist integrale beleidsontwikkeling vanuit een langetermijnperspectief, waarin herstel en robuustheid van bodem- en watersystemen centraal staan als randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkeling.

Strategisch adviseur en gebiedspartner (extern gericht)

In gebiedsprocessen en ruimtelijke planvorming brengt het waterschap proactief zijn systeemkennis in en adviseert hierover. Daarmee zorgen we ervoor dat water en bodem tijdig, volwaardig en onderbouwd wordt meegewogen in beleidsvorming en gebiedsontwikkeling. Concreet betekent dit dat we:

- kaarten, data en analyses aanleveren en adviezen op maat geven over de (on)mogelijkheden van ruimtelijke ontwikkelingen ten aanzien van bijvoorbeeld bouwen, landbouw of natuurontwikkeling op basis van de draagkracht van het systeem;
- participeren in gebiedstafels en planvormingstrajecten, en actief meedenken over integrale oplossingen die passen binnen de natuurlijke condities;
- samenwerkingsafspraken maken met externe partners om het principe van water en bodem sturend daadwerkelijk te verankeren in plannen en uitvoeringsagenda's

We zien de adviserende rol steeds meer als een nieuwe kerntaak van het waterschap, waarbij het advies minder vrijblijvend is. Waar we ons tot nu toe vooral richtten op ons eigen domein, treden we nu nadrukkelijker naar buiten als waterautoriteit. Deze rol nemen we serieus: we stellen ons constructief op, maar bij een negatief advies zetten we waar nodig de formele procedures in.

Uitgangspunten voor ons handelen

Systeemgericht werken

Kenmerken van het water- en bodemsysteem zijn de basis voor onze manier van werken aan klimaatbestendig waterbeheer.

Gebiedsspecifiek maatwerk

Beleidskeuzes, maatregelen en adviezen stemmen we af op de unieke kenmerken van het gebied.

Samenwerking en participatie

We betrekken inwoners en bedrijven bij ontwikkelingen.

Kennisgedreven handelen

Kennis en innovatie zijn belangrijk voor onze eigen werkzaamheden en zetten we in voor adviezen aan gebiedspartners en inwoners om bewustwording van water en bodem sturend te bevorderen.

Toekomstbestendige keuzes

Ontwikkelingen die op korte termijn bijdragen aan lange termijn doelstellingen pakken we actief op, we spannen ons in om spijtmaatregelen te voorkomen.

Actieve gebiedsdeelname

We brengen de richtinggevende uitgangspunten proactief en rolvast naar voren in gebiedsprocessen.

Hoe geven we invulling aan ‘water en bodem sturend’?

We geven op vier manieren invulling aan het principe *water en bodem sturend* in ons werk:

1. Watervisie

3. Waterbeheerprogramma

2. Waterontwikkelkaarten

4. Waterschapsverordening en beleidsregels

Watervisie

We verwerken dit principe in de actualisatie van onze watervisie en vertalen het naar concrete gebiedsopgaven en gebiedsgerichte ontwikkelrichtingen. Zo kunnen we (nieuwe) ontwikkelingen beoordelen vanuit een toekomstbestendig perspectief en hierover gericht adviseren.

Waterontwikkelkaarten

We gebruiken kaarten van het water- en bodemsysteem om samen met gebiedspartners het gesprek te voeren over ruimtelijke inrichting. Afgelopen jaar brachten we onze kennis in bij de provinciale water- en bodemkaarten, zoals de Zuid-Hollandse water- en bodemkaarten¹. Ook landelijk is een kaart² ontwikkeld waarin het principe is vertaald. Deze kaarten combineren we tot één water en bodem sturend-ontwikkelkaart voor ons rivierengebied. Deze kaart vormt een visuele en inhoudelijke vertaling van de geactualiseerde Watervisie naar de praktijk. En biedt input voor de gebiedsgerichte ontwikkelrichtingen, de maatregelen in het Waterbeheerprogramma en het gesprek met gebiedspartners.

¹<https://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/water/water-bodem-sturend/water-bodem-sturend-kaartmateriaal-0/>

²<https://themasites.pbl.nl/atlas-regio/kaarten/index.php>

Waterbeheerprogramma 2028-2033

De geactualiseerde Watervisie vertaalt het principe van water en bodem sturend naar gebiedsgerichte ontwikkelrichtingen. Het Waterbeheerprogramma bouwt hierop voort door deze richtingen te vertalen naar doelen, maatregelen en instrumenten. Denk hierbij aan maatregelen voor waterberging en peilbeheer die inspelen op natuurlijke bodem- en watersystemen of aanpassingen in het onderhoudsregime van watergangen, afgestemd op ecologische en hydrologische draagkracht.

Waterschapsverordening en beleidsregels

Heldere regels helpen om klimaatbestendigheid een vanzelfsprekend onderdeel te maken van ruimtelijke ontwikkelingen. Daarom passen we beleidsregels in onze waterschapsverordening aan, zodat *water en bodem sturend* ook juridisch is verankerd. Een concreet voorbeeld is de beleidsregel 'compensatie toename verharding en versnelde afvoer'.

Onderdeel van de nieuwe beleidsregels zijn het stellen van strengere normen en eisen, zodat we beter voorbereid zijn op de toekomst. We baseren ons op de meest actuele inzichten (KNMI-klimaatscenario's 2023), we hanteren het zichtjaar 2100 voor nieuwe stedelijke ontwikkelingen, zodat bijvoorbeeld nieuwbouw van nu over 80 jaar nog steeds gebruikt kan worden. Tot slot, we kiezen bij de inrichting van het oppervlaktewatersysteem voor een 'hoog beschermingsniveau' tegen wateroverlast. Deze elementen zijn ook bepalend voor de water en bodem sturend-ontwikkelingskaarten.

Water en bodem sturend in ons netwerk

Binnen ons netwerk zien we dat provincies, gemeenten en waterschappen in toenemende mate inzetten op het in de praktijk brengen van water- en bodem sturend. Zo gebruiken provincies water- en bodemgegevens bij het opstellen van omgevingsvisies, regionale waterplannen en milieubeleidsplannen. Gemeenten staan aan de lat voor het integreren van bodem- en waterkennis in gebiedsontwikkelingen, bijvoorbeeld bij de inrichting van nieuwe woonwijken, om klimaatadaptatie, droogtebestrijding en waterveiligheid beter te borgen.

Ook binnen waterschappen groeit de aandacht voor een integrale benadering van bodem- en watersystemen. Denk aan peilbeheer dat wordt afgestemd op bodemgesteldheid, ecologische waarden, landbouwkundige en natuurfuncties. Dit leidt tot maatregelen die niet alleen bijdragen aan waterveiligheid, maar ook aan bodemkwaliteit, natuurontwikkeling en een robuuster systeem.

De samenwerking tussen overheden is volop in ontwikkeling, maar nog niet overal vanzelfsprekend of structureel. Juist daarom liggen er kansen: door beter samen te werken en kennis te delen, kunnen we het principe water en bodem sturend effectiever toepassen. Dit position paper levert hieraan een belangrijke bijdrage. Daarnaast blijven we ons ontwikkelen door met elkaar het gesprek te voeren en de goede voorbeelden te delen.

